

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. gruodžio 18 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Darbuotojų migrantų socialinė apsauga — SESV 45 straipsnis — Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalis — Senatvės išmokos — Nediskriminavimo principas — Darbuotojas, prieš išeidamas į pensiją valstybėje narėje dirbantis ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus — Atsižvelgimas, kad kitoje valstybėje narėje būtų įgyjama teisė į senatvės pensiją“

Byloje C-523/13

dėl *Bundessozialgericht* (Vokietija) 2013 m. birželio 13 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2013 m. spalio 3 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Walter Larcher

prieš

Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger ir F. Biltgen (pranešėjas),

generalinis advokatas P. Mengozzi,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— W. Larcher, atstovaujamo R. Buschmann,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Möller,

— Europos Komisijos, atstovaujamos D. Martin ir M. Kellerbauer,

susipažinęs su 2014 m. spalio 8 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: vokiečių.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 45 straipsnio ir 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 3), iš dalies pakeisto 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1992/2006 (OL L 392, p. 1; toliau – Reglamentas Nr. 1408/71), 3 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant W. Larcher ir *Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd* ginčą dėl senatvės pensijos skyrimo pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui („Altersrente nach Altersteilzeitarbeit“).

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 2 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Šis reglamentas taikomas pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims arba savarankiškai dirbantiems asmenims, kuriems buvo taikomi vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai ir kurie yra vienos iš valstybių narių piliečiai arba asmenys be pilietybės ar pabėgėliai, gyvenantiems vienos iš valstybių narių teritorijoje bei jų šeimos nariams ir jų išlaikytiniams.“

- 4 Minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Laikantis šio reglamento specialių nuostatų, vienos iš valstybių narių teritorijoje gyvenantiems asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, pagal bet kurios valstybės narės teisės aktus priklauso tos pačios prievolės ir jie naudojami tomis pačiomis išmokomis, kaip ir valstybės piliečiai.“

- 5 Pagal to paties reglamento 4 straipsnio 1 dalį šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie, be kita ko, apima tokias socialinės apsaugos sritis, kaip senatvės išmokos ir bedarbio išmokos.
- 6 Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 45 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jeigu pagal valstybės narės teisės aktus teisės į išmokas įgijimas, išsaugojimas ar atgavimas pagal sistemą, kuri pagal 2 arba 3 dalį nėra speciali, priklauso nuo draudimo ar gyvenimo laikotarpių, tai tos valstybės narės kompetentinga įstaiga, kai reikia, sumuoja draudimo ar gyvenimo laikotarpius, įgytus pagal bet kurios kitos valstybės narės teisės aktus, nepriklausomai nuo to, ar jie buvo įgyti pagal bendrą ar specialią sistemą, ir ar asmuo dirbo pagal darbo sutartį ar savarankiškai. Šiuos laikotarpius ji sumuoja, tartum jie būtų įgyti pagal jos administruojamus teisės aktus.“

Nacionalinės teisės aktai

Vokietijos teisė

- 7 Pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms taikytinos Vokietijos teisės nuostatos įtvirtintos Socialinės apsaugos kodekse (*Sozialgesetzbuch*), iš dalies pakeistame 2004 m. liepos 21 d. įstatymu (*BGBI.* 2004 I, p. 1791, toliau – SGB), ir Darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus įstatyme (*Altersteilzeitgesetz*) (2004 m. balandžio 23 d. redakcija, *BGBI.* 2004 I, p. 602, toliau – *AltTZG*).

8 SGB 237 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Teisę gauti senatvės pensiją turi šie apdraustieji asmenys:

1. gimusieji iki 1952 m. sausio 1 d.,
2. sulaukę 60 metų
3. arba
 - a) asmenys, kurie išeina į pensiją būdami bedarbiai ir sulaukę 58 metų 6 mėnesių buvo bedarbiai iš viso 52 savaites arba gavo išmoką, skirtą buvusiems kasybos pramonės darbuotojams,

arba

- b) asmenys, kurie sutrumpino savo darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, kaip tai suprantama pagal *AltTZG* 2 straipsnį ir 3 straipsnio 1 dalies 1 punktą, bent 24 kalendorinių mėnesių laikotarpį,
4. dešimt metų iki išėjimo į pensiją mokėję privalomąsias draudimo įmokas, nes dirbo pagal darbo sutartį ar vykdė veiklą, dėl kurių buvo apdrausti; prie šio dešimties metų laikotarpio pridedami įskaitytini laikotarpiai, laikotarpiai, į kuriuos atsižvelgiama, ir laikotarpiai, kai tie asmenys gavo pensiją iš papildomo draudimo, jei šiais laikotarpiais nemokėtos privalomosios įmokos iš pajamų, gautų dirbant pagal darbo sutartį ar vykdant veiklą, dėl kurių buvo apdrausti, ir
5. įvykdę penkiolikos metų trukmės teisės įgijimo laikotarpio sąlygą.“

9 *AltTZG* 2 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies pirmame sakinyje numatyta:

„1) Išmokos mokamos darbuotojams, kurie

1. yra sulaukę 55 metų,
2. po 1996 m. vasario 14 d. sudarė susitarimą su savo darbdaviu, apimančią laikotarpį iki tos dienos, kurią galima prašyti mokėti senatvės pensiją, ir sutrumpino darbo laiką iki pusės iki tol dirbto laiko per savaitę bei kaip darbuotojai yra apdrausti privalomuoju nedarbo draudimu, kaip jis suprantamas pagal SGB III knygą (ne visas darbo laikas dėl priešpensinio amžiaus), ir
3. paskutinius penkerius metus prieš pradėdami dirbti ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus bent 1 080 kalendorinių dienų dirbo pagal darbo sutartį ir buvo apdrausti privalomuoju nedarbo draudimu, kaip jis suprantamas pagal SGB III knygą. <...>

2) Jei susitarime dėl ne viso darbo laiko dėl priešpensinio amžiaus numatyti kitokie darbo per savaitę laikotarpiai ar kitoks darbo laiko per savaitę paskirstymas, 1 dalies 2 punkte numatyta sąlyga įvykdyta, jei:

1. vidutinis darbo laikas per savaitę ne ilgesnį kaip trejų metų laikotarpį arba, jei tai numatyta kolektyvinėje sutartyje, įmonės susitarime (jei kolektyvinėje sutartyje numatyta tokia galimybė) arba bažnyčių ar viešų kulto institucijų vidaus teisės aktuose, per ne ilgesnį kaip šešerių metų laikotarpį neviršija pusės iki tol dirbto laiko per savaitę ir jei darbuotojas yra apdraustas privalomuoju nedarbo draudimu, kaip tai suprantama pagal SGB III knygą, ir
2. darbo užmokestis už darbą ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus ir priemokos pagal [*AltTZG*] 3 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktį mokami nuolat.“

10 *AltTZG* 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Teisei į 4 straipsnyje numatytas išmokas atsirasti būtinos šios sąlygos:

1. darbdavys pagal kolektyvinę sutartį <...>

- a) padidino darbo užmokestį bent 20 % darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiu, tačiau naujas darbo užmokestis turi atitikti bent 70 % ankstesnio darbo užmokesčio, apibrėžto 6 straipsnio 1 dalyje, atskaičius privalomus mokesčius, kuriuos paprastai moka darbuotojai (minimali suma atskaičius mokesčius), ir
- b) mokėjo už darbuotoją įstatyme numatyto pensijų draudimo įmokas, kurių dydis apskaičiuojamas iš 90 % ankstesnio darbo užmokesčio, kaip jis suprantamas pagal [*AltTZG*] 6 straipsnio 1 dalį, atėmus darbo užmokestį už ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, tačiau atsižvelgiama tik į tą minėto ankstesnio darbo užmokesčio dalį, pagal kurią skaičiuojamos įmokos; ir kad

2. darbdavys dėl to, kad darbuotojas pradeda dirbti ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus,

- a) į atsiradusią laisvą darbo vietą arba tokiomis aplinkybėmis atlaisvintą perkėlus kitą darbuotoją, įdarbina darbo biržoje užsiregistravusį bedarbį arba mokymą baigusį darbuotoją mokinį, kuris mokymo laikotarpiu buvo draudžiamas privalomuoju nedarbo draudimu, kaip tai suprantama pagal SGB III knygą; darbdavių, kurie paprastai įdarbina ne daugiau kaip 50 darbuotojų, atveju tvirtai preziumuojama, kad darbuotojas įdarbintas į atsiradusią laisvą darbo vietą arba tokiomis aplinkybėmis atlaisvintą perkėlus kitą darbuotoją, arba
- b) įdarbina darbuotoją mokinį, draudžiamą privalomuoju nedarbo draudimu, kaip tai suprantama pagal SGB III knygą, jei darbdavys paprastai darbina ne daugiau kaip 50 darbuotojų.

<...>“

11 *AltTZG* 4 straipsnyje numatyta, kad nacionalinė darbo birža moka kompensaciją darbdaviui, skirtą kompensuoti finansinėms išlaidoms, patirtoms dėl darbuotojo ne viso darbo laiko dėl priešpensinio amžiaus. Tačiau teisė gauti senatvės pensiją pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui, numatyta SGB 237 straipsnio 1 dalies 3 punkto b papunktyje, atsiranda tik su sąlyga, kad darbo birža moka šią kompensaciją atitinkamam darbdaviui arba teikia jam kitokią finansinę paramą. Minėta kompensacija mokama tik tuo atveju, jei į laisvą darbo vietą įdarbinamas darbo biržoje užsiregistravęs bedarbis arba mokymą baigęs darbuotojas ir jei darbdavys priešpensinio amžiaus darbuotojui moka didesnę darbo užmokestį. Mokant didesnę darbo užmokestį nesvarbu, kad darbo vieta, atsilaisvinusi dėl darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, vėl užimta.

Austrijos teisė

12 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, pagrindinėje byloje svarbiu laikotarpiu Austrijos teisės nuostatos, kuriose reglamentuojamas darbas ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, įtvirtintos 1977 m. Bedarbių draudimo įstatyme (*Arbeitslosenversicherungsgesetz 1977*), iš dalies pakeistame 2003 m. gruodžio 30 d. įstatymu (*BGBI I, 128/2003*, toliau – *AIVG*). Pagal *AIVG* 27 straipsnio 2 dalies 1 punktą dirbti ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus gali darbuotojai, sulaukę – vyrų atveju – daugiau kaip 55 metų, per pastaruosius 25 metus dirbę bent 15 metų ir drausti privalomuoju nedarbo draudimu.

- 13 Pagal *AlVG* 27 straipsnio 2 dalies 2 punktą dėl darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus susitariama sutartyje, kurioje turi būti numatyta, kad darbo laikas sutrumpinamas tiek, kad liktų nuo 40 iki 60 % ankstesnio darbo laiko. Pagal *AlVG* 27 straipsnio 5 dalį darbo valandos darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiu gali būti reguliarios arba neregulios.
- 14 Darbuotojui, dirbančiam ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, darbdavys turi mokėti darbo užmokesčio kompensaciją, lygią bent 50 % skirtumo, susidariusio iš paskutiniiais metais iki įprasto darbo laiko sutrumpinimo gauto vidutinio darbo užmokesčio atėmus darbo užmokesį, mokamą jau sutrumpinus darbo laiką. Pavyzdžiui, sutrumpinus darbo laiką 50 %, toks darbuotojas iš darbdavio gauna 75 % ankstesnio savo darbo užmokesčio.
- 15 Pagal *AlVG* 27 straipsnio 2 dalies 3 punkto a ir b papunkčius darbdavys už tokį darbuotoją turi mokėti socialinio draudimo įmokas, skaičiuojamas pagal įprastą darbo laiką. Pagal *AlVG* 27 straipsnio 1 ir 4 dalis darbo tarnyba turi mokėti darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus išmoką, kuri kompensuotų 50 % darbdavio finansinių išlaidų. Šios išlaidos gali būti kompensuojamos ir 100 %, jei įdarbinamas asmuo, kuris prieš tai buvo bedarbis, arba priimamas darbuotojas mokinytis.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 16 W. Larcher, g. 1946 m., yra Austrijos pilietis ir gyvena Austrijoje. Daugiau kaip 29 metus jis dirbo Vokietijoje ir buvo apdraustas privalomuoju socialiniu draudimu. Nuo 2000 m. gruodžio 1 d. jis pradėjo dirbti Austrijoje visą darbo laiką ir buvo apdraustas privalomuoju socialiniu draudimu. Nuo 2004 m. kovo 1 d. pagal susitarimą dėl darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus jis sutrumpino savo darbo laiką nuo įprastų 38,5 valandos iki 15,4 valandos per savaitę. Šios 15,4 valandos atitiko 40 % ligtolinio įprasto W. Larcher darbo valandų per savaitę skaičiaus. Šias valandas jis dirbo keturias dienas per savaitę. 2006 m. rugsėjo 30 d. W. Larcher nutraukė darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus santykius. Nuo 2006 m. spalio 4 d. W. Larcher vykdė tik nedidelės apimties veiklą, kaip ji suprantama pagal socialinio draudimo teisės aktus.
- 17 Darbo ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiu darbdavys mokėjo W. Larcher darbo užmokesčio kompensaciją, lygią pusei sumažėjusio mėnesinio darbo užmokesčio ir darbo užmokesčio už pilną darbo laiką skirtumo, ir toliau mokėjo įmokas į Austrijos pensijų draudimo fondą, skaičiuojamas pagal nesutrumpintą darbo laiką. Austrijos darbo tarnyba mokėjo darbdaviui darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus išmoką, skirtą iš dalies kompensuoti finansines išlaidas, kurių šis patiria dėl to, kad W. Larcher dirba ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus.
- 18 Nuo 2006 m. spalio 1 d. W. Larcher gauna 370,25 eurų dydžio Austrijos senatvės pensiją, vadinamą „išankstine senatvės pensija ilgą laiką draustiems asmenims“. Be to, nuo 2009 m. birželio 1 d. jis gauna 696,81 eurų dydžio Vokietijos senatvės pensiją, vadinamą „senatvės pensija, mokama ilgą laiką draustiems asmenims“. Šios pensijos nėra ginčo pagrindinėje byloje dalykas.
- 19 2006 m. vasario mėn. W. Larcher pateikė *Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd* prašymą mokėti jam Vokietijos senatvės pensiją pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui. Šis prašymas buvo atmestas, nes W. Larcher dirbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus ne pagal Vokietijos teisės nuostatas. Kadangi W. Larcher administracinis skundas buvo atmestas, jis kreipėsi į Vokietijos teismus. Tačiau jo ieškinys buvo atmestas ir pirmojoje, ir apeliacinėje instancijose.
- 20 Nagrinėdamas apeliacinį skundą, *Bayrisches Landessozialgericht* (Bavarijos aukštesnysis socialinių bylų teismas, Vokietija) rėmėsi argumentu, kad minėta pensija negali būti mokama, nes, priešingai, nei numatyta *AltTZG*, W. Larcher, dirbdamas darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus režimu Austrijoje, darbo laiką per savaitę sutrumpino ne iki 50 %, o iki 40 % ligtolinio laiko.

- 21 Taikant Sąjungos teisės nuostatas taip pat nepavyktų pasiekti W. Larcher palankaus rezultato. Į darbą ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus Austrijoje negalima atsižvelgti pagal Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnio 1 dalį, nes šiuo atveju nagrinėjamas ne draudimo laikotarpių skaičiavimas, o atsižvelgimas į darbą ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, kaip išankstinę sąlygą teisei į pensiją atsirasti. Tai nėra netiesioginė diskriminacija, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalį, kokia nagrinėta byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Öztürk* (C-373/02, EU:C:2004:232). Pagal Austrijos teisę W. Larcher darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiu galėjo sutrumpinti savo darbo laiką nuo 40 iki 60 %. Taigi jis galėjo pasirinkti sutrumpinti šį laiką tik 50 % įprasto darbo laiko ir taip laikytis Vokietijos teisėje įtvirtintų sąlygų. Todėl nėra kliučių naudotis darbuotojų judėjimo laisve.
- 22 Grįsdamas kasacinį skundą, pateiktą *Bundessozialgericht* (Federalinis socialinių bylų teismas), W. Larcher tvirtina, kad apeliacinis teismas pažeidė SGB 237 straipsnio 1 dalies 3 punkto b papunktį, nes jį aiškino ne pagal Sąjungos teisę. Aiškinant šią nuostatą pagal Sąjungos teisę, joje tik reikalaujama, kad darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus režimu būtų dirbta pagal atitinkamos valstybės narės teisę. Pateiktas išaiškinimas prieštarauja diskriminacijos dėl pilietybės draudimui ir laisvo darbuotojų judėjimo principui. Pagal Teisingumo Teismo praktiką, konkrečiai kalbant, pagal Sprendimą *Öztürk* (EU:C:2004:232), tai yra nepateisinama netiesioginė diskriminacija. Pagrindinėje byloje reikia taikyti 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72) 5 straipsnio b punktą. Todėl darbas ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus pagal Austrijos teisę prilygintinas darbui ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus pagal Vokietijos teisę.
- 23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad iki šiol Teisingumo Teismas nėra išreiškęs nuomonės dėl atsižvelgimo į darbą ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpį, dirbtą kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje prašoma mokėti senatvės pensiją, kaip į senatvės pensijos skyrimo sąlygą, ir kad į pagrindinėje byloje kilusius klausimus negalima atsakyti remiantis vien esama teismo praktika. Be to, priešingai, nei teigia W. Larcher, pagrindinės bylos negalima išspręsti remiantis vien Sprendimu *Öztürk* (EU:C:2004:232).
- 24 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, patirtis rodo, kad iš tiesų dauguma darbuotojų prieš išeidami į pensiją dirbo tik vienoje valstybėje narėje, taigi jiems paprasčiau tenkinti tos valstybės teisėje numatytas senatvės pensijos skyrimo pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui sąlygas negu tokiems darbuotojams kaip W. Larcher, kuris dirbo skirtingose valstybėse narėse. Tikėtina, kad darbuotojas, priėmęs pasiūlymą dirbti kitoje valstybėje narėje, dėl jam taikomų teisės aktų skirtumų atsidurs nepalankesnėje padėtyje norėdamas įgyvendinti savo teises į pensiją, palyginti su pensininkais, visą laiką dirbusiais tik vienoje valstybėje narėje. Nuostatos, kuriose reglamentuojamas darbas ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, skirtingose valstybėse narėse gali būti skirtingos ir mažai tikėtina, kad atitinkamo darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus režimo taikymo sąlygos visiškai atitiks kitoje valstybėje narėje numatytas senatvės pensijos skyrimo sąlygas.
- 25 Tačiau SESV 45–48 straipsniai ir Reglamentas Nr. 1408/71 turi užkirsti kelią tam, kad darbuotojai migrantai, pasinaudoję teise laisvai judėti ir dirbę keliose valstybėse narėse, be objektyvios priežasties būtų vertinami mažiau palankiai nei darbuotojai, kurie visą laiką dirbo vienoje valstybėje narėje. Tokia judėjimo laisvės kliūtis pagrindinėje byloje galėtų egzistuoti, nes W. Larcher baigia profesinę karjerą savo kilmės šalyje ir dirba ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus pagal šios valstybės narės įstatymų nuostatas, tačiau kitoje valstybėje narėje, kur jis dirbo didžiąją dalį savo karjeros, jam atsisakyta skirti senatvės pensiją pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui.

- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nuomone, nagrinėjant tokio nevienodo požiūrio pateisinimą kyla antrasis klausimas. Tai metodologinis klausimas dėl aplinkybių, į kurias reikia atsižvelgti lyginant dvi nacionalines darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemas. Pagrindinėje byloje šis teismas turi išnagrinėti, be kita ko, ar Austrijos darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistema pagal savo paskirtį ir struktūrą yra panaši į Vokietijoje taikomą sistemą.
- 27 Šiomis aplinkybėmis *Bundessozialgericht* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:
- „1. Ar pagal EB 39 straipsnio 2 dalyje (dabar – SESV 45 straipsnio 2 dalis) ir Reglamento [Nr. 1408/71] 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą vienodo požiūrio reikalavimą draudžiama [valstybės narės] teisės norma, pagal kurią senatvės pensija, pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui, mokama tik tada, kai tokiu režimu asmuo dirbo pagal tos, o ne [pagal] kitos valstybės narės nacionalinės teisės nuostatas?
 2. Jei taip, kokie reikalavimai, remiantis vienodo požiūrio principu, įtvirtintu EB 39 straipsnio 2 dalyje <...> ir Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalyje, keliami, kad pagal kitos valstybės narės teisės nuostatas dirbtas darbas ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus būtų pripažintas teisės gauti nacionalinę senatvės pensiją sąlyga:
 - a) ar reikia palyginti darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sąlygas?
 - b) jei taip, ar pakanka to, kad darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus struktūra ir paskirtis abiejose valstybėse narėse iš esmės vienoda?
 - c) o gal darbo ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus sąlygos abiejose valstybėse narėse turi būti identiškos?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 28 Siekiant atsakyti į pirmąjį klausimą, reikia priminti, kad laisvam darbuotojų judėjimui taikomas SESV 45 straipsnyje įtvirtintas nediskriminavimo principas darbuotojų migrantų socialinės apsaugos srityje sukonkretintas Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalyje.
- 29 Kadangi neginčijama, jog tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos patenka į Reglamento Nr. 1408/71 taikymo sritį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo klausimus reikia nagrinėti atsižvelgiant į šį reglamentą, o konkrečiai – į jo 3 straipsnio 1 dalį.
- 30 Teisingumo Teismas ne kartą nusprendė, jog Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalies tikslas, remiantis SESV 45 straipsniu, yra užtikrinti asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, vienodas sąlygas socialinės apsaugos srityje, nedarant skirtumo dėl pilietybės ir panaikinant bet kokią su tuo susijusį diskriminavimą, kylantį pagal nacionalinės teisės aktus (žr., be kita ko, Sprendimo *Mora Romero*, C-131/96, EU:C:1997:317, 29 punktą; Sprendimo *Borawitz*, C-124/99, EU:C:2000:485, 23 punktą ir Sprendimo *Celozzi*, C-332/05, EU:C:2007:35, 22 punktą).
- 31 Be to, pagal nusistovėjusią teismo praktiką minėto 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas vienodo požiūrio principas draudžia ne tik akivaizdžią socialinės apsaugos sistemos paslaugų gavėjų pilietybe pagrįstą diskriminaciją, bet ir visas paslėptas diskriminacijos formas, kurios, taikant kitus atskyrimo kriterijus, iš tiesų lemia tokį patį rezultatą (Sprendimo *Celozzi*, EU:C:2007:35, 23 punktas).

- 32 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad nacionalinės teisės nuostata turi būti laikoma netiesiogiai diskriminuojančia, jeigu pagal savo pobūdį gali labiau paveikti kitų valstybių narių piliečius nei atitinkamos valstybės narės piliečius ir dėl to būtent pirmieji gali atsidurti nepalankioje padėtyje, išskyrus atvejus, kai ši nuostata yra objektyviai pateisinama ir proporcinga siekiamam tikslui (šiuo klausimu žr. Sprendimo *O'Flynn*, C-237/94, EU:C:1996:206, 20 punktą; Sprendimo *Meints*, C-57/96, EU:C:1997:564, 45 punktą; Sprendimo *Borawitz*, EU:C:2000:485, 27 punktą ir Sprendimo *Celozzi*, EU:C:2007:35, 26 punktą).
- 33 Šiuo klausimu nebūtina įrodyti, kad nagrinėjama nuostata praktiškai daro poveikį iš esmės didesnei darbuotojų migrantų daliai. Pakanka konstatuoti, kad ši nuostata gali turėti tokį poveikį (šiuo klausimu žr. Sprendimo *O'Flynn*, EU:C:1996:206, 21 punktą; Sprendimo *Öztürk*, EU:C:2004:232, 57 punktą ir Sprendimo *Celozzi*, EU:C:2007:35, 27 punktą).
- 34 Nagrinėjamu atveju neginčijama, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos taikomos neatsižvelgiant į atitinkamų darbuotojų pilietybę ar jų gyvenamąją vietą ir jose nenumatyta sąlyga, kad būtina gyventi atitinkamos valstybės narės teritorijoje. Taigi minėtos nuostatos savaime nesukuria akivaizdžiai skirtingo požiūrio į tos valstybės narės darbuotojus ir iš kitos valstybės narės atvykusius darbuotojus.
- 35 Tačiau konstatuotina, kad, kaip pabrėžė generalinis advokatas savo išvados 40–43 punktuose, tos pačios nuostatos, kuriose numatyta, kad darbuotojas, norintis gauti senatvės pensiją pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui, turi būti dirbęs ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus tik pagal Vokietijos teisę, gali sudaryti nepalankesnes sąlygas būtent darbuotojams, pasinaudojusiems savo teise laisvai judėti.
- 36 Pirma, pagal tokias įstatymų nuostatas toks darbuotojas migrantas kaip pagrindinėje byloje, kuris didžiąją dalį savo profesinės karjeros dirbo vienoje valstybėje narėje, o paskui dirba kitoje valstybėje narėje ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, dėl šios priežasties atsiduria mažiau palankioje padėtyje negu darbuotojas, visą laiką dirbęs tik vienoje valstybėje narėje ir joje pasinaudojęs galimybe dirbti ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus.
- 37 Antra, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 45 punkte, dėl tokių įstatymų nuostatų kitoje valstybėje narėje nei Vokietijos Federacinė Respublika įsteigtas darbdavys gali būti atgrasomas pagal darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemą įdarbinti asmenį, didžiąją dalį savo profesinės karjeros dirbusį Vokietijoje, jei šios nacionalinės sistemos normos skiriasi nuo Vokietijoje nustatytos darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemos.
- 38 Tokiomis aplinkybėmis dar reikia patikrinti, ar tokie nacionalinės teisės aktai vis dėlto gali būti pateisinami. Šiuo klausimu pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nacionalinės priemonės, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, gali būti leidžiamos, tik jeigu jomis siekiama bendrojo intereso tikslo, jos yra tinkamos jam įgyvendinti ir neviršija to, kas reikalinga nustatytam tikslui pasiekti (žr., be kita ko, Sprendimo *van den Booren*, C-127/11, EU:C:2013:140, 45 punktą).
- 39 Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagrindinėje byloje nagrinėjamosios teisės normose siekiama, viena vertus, užtikrinti pereinamąjį laikotarpį iki pensijos to paprašiusiems darbuotojams ir, kita vertus, skatinti bedarbių arba darbuotojų mokinių įdarbinimą.
- 40 Nors, kaip pabrėžė generalinis advokatas savo išvados 48 punkte, šiuos du tikslus, kurie nagrinėjamu atveju glaudžiai susiję, galima laikyti teisėtais socialinės politikos tikslais (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Palacios de la Villa*, C-411/05, EU:C:2007:604, 64 punktą ir Sprendimo *Caves Krier Frères*, C-379/11, EU:C:2012:798, 50 ir 51 punktus), dar reikia patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės priemonės yra tinkamos tiems tikslams įgyvendinti ir ar neviršija to, kas būtina jiems pasiekti.

- 41 Nors negalima ginčyti, kad minėtos priemonės yra tinkamos siekiamų tikslų įgyvendinimui užtikrinti, konstatuotina, kad jos viršija tai, kas būtina tiems tikslams pasiekti, nes jose reikalaujama, kad ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus būtų dirbta tik pagal Vokietijos įstatymus, o darbuotojai, ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus dirbę pagal kitoje valstybėje narėje galiojančias teisės nuostatas, teisės gauti senatvės pensiją pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui netenka.
- 42 Kaip savo rašytinėse pastabose pripažįsta pati Vokietijos vyriausybė, atsisakant visiškai atsižvelgti į kitoje valstybėje narėje dirbtą darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpį skiriant senatvės pensiją, neatsižvelgiama į faktą, kad tos kitos valstybės narės darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistema gali būti siekiama tokių pačių ar panašių tikslų kaip ir Vokietijos teisės aktuose tokiomis pačiomis ar panašiomis į numatytąsias tuose teisės aktuose priemonėmis, o taikant šią sistemą galima panašiai įgyvendinti atitinkamą teisėtą tikslą ar tikslus.
- 43 Darytina išvada, kad pagal Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalį draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, jei jos aiškinamos ir taikomos taip, kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, be kita ko, pirmajame prejudiciniame klausime.
- 44 Tačiau primintina, kad nacionaliniai teismai, taikydami nacionalinės teisės aktus, turi juos aiškinti, kiek įmanoma, pagal Sąjungos teisę, kad galėtų savo kompetencijos srityje užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą, kai sprendžia ginčus, dėl kurių į juos buvo kreiptasi (šiuo klausimu be kita ko žr. Sprendimo *Pfeiffer ir kt.*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 113 ir 114 punktus).
- 45 Taigi, jei, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagrindinėje byloje nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas galima aiškinti taip, kad pagal jas nedraudžiama mokėti senatvės pensijos pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui tuo atveju, kai tokiu režimu asmuo dirbo pagal kitos valstybės narės teisės nuostatas, Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principas reikalauja, kad nacionalinės administracinės valdžios institucijos ir teismai laikytųsi tokio aiškinimo.
- 46 Atsižvelgiant išdėstytus argumentus, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, jog pagal Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą vienodo požiūrio principą draudžiama valstybės narės teisės norma, pagal kurią senatvės pensija pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui mokama tik tada, kai tokiu režimu asmuo dirbo pagal tos valstybės narės nacionalinės teisės nuostatas.

Dėl antrojo klausimo

- 47 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą vienodo požiūrio principą reikia aiškinti taip, kad siekiant valstybėje narėje pripažinti pagal kitos valstybės narės teisės aktus dirbtą darbo ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus laikotarpį, reikia palyginti šiose dviejose valstybėse galiojančias darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemos taikymo sąlygas ir, jei taip, kiek šios sistemos turi sutapti.
- 48 Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikia priminti, kad minėtu reglamentu įvesta sistema yra tik koordinavimo sistema, visų pirma susijusi su pagal darbo sutartis ir savarankiškai dirbantiems asmenims, kurie įvairiomis aplinkybėmis naudojami teise laisvai judėti, taikytinų teisės aktų nustatymu, o šiai sistemai būdinga tai, kad teisės į senatvės pensiją įgijimo sąlygos skiriasi, nelygu valstybė narė (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Tomaszewska*, C-440/09, EU:C:2011:114, 25 ir 26 punktus).

- 49 Tačiau nustatydamos šias sąlygas valstybės narės privalo užtikrinti vienodą požiūrį į visus jų teritorijoje dirbančius darbuotojus ir nesudaryti nepalankesnių sąlygų teise laisvai judėti besinaudojantiems darbuotojams (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Piatkowski*, C-493/04, EU:C:2006:167, 19 punktą; Sprendimo *Nikula*, C-50/05, EU:C:2006:493, 20 punktą ir Sprendimo *Derouin*, C-103/06, EU:C:2008:185, 20 punktą).
- 50 Nors, kaip matyti iš šio sprendimo 41–43 punktų, pagal Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalį valstybei narei draudžiama, skiriant senatvės pensiją savo teritorijoje, nuolat atsisakyti atsižvelgti į pagal kitos valstybės narės teisės aktus dirbtą darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpį, šioje nuostatoje pirmoji valstybė narė neįpareigojama automatiškai pripažinti tokį darbą ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus kaip lygiavertį jos nacionalinės teisės aktuose numatytam darbui ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus.
- 51 Bet koks šios nuostatos aiškinimas, pagal kurį valstybės narės būtų įpareigojamos taip automatiškai prilyginti, atimtų iš jų kompetenciją socialinės apsaugos srityje.
- 52 Darytina išvada, kad nacionalinės valdžios institucijos turi palyginti dvi nagrinėjamas darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemas.
- 53 Kadangi toks atitinkamos valstybės narės valdžios institucijų atliktas palyginimas iš principo turi leisti įvertinti, ar kitoje valstybėje narėje atlikto darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus priemonės taikymo sąlygos leidžia pasiekti teisėtus tikslus, kurių siekiama toje pirmojoje valstybėje narėje nustačius darbą ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus, šios institucijos neturėtų reikalauti, kad tos sąlygos būtų identiškos.
- 54 Pirma, neatmetama galimybė, kad vieną tikslą galima pasiekti skirtingomis priemonėmis ir kad darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus priemonės taikymo sąlygos skiriasi.
- 55 Antra, dėl reikalavimo, kad šios sąlygos būtų identiškos, reikia pažymėti, kad atitinkamas palyginimas *de facto* taptų neveiksmingas, nes mažai tikėtina, kad dviejų valstybių narių teisės nuostatos būtų identiškos visais aspektais.
- 56 Pažymėtina, kad tik toks Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalies aiškinimas leidžia laikytis principo, pagal kurį valstybės narės yra kompetentingos nustatyti socialinių išmokų skyrimo sąlygas, ir užtikrinti vienodą požiūrį į visus atitinkamos valstybės narės teritorijoje dirbančius darbuotojus, kad besinaudojantieji ar pasinaudoję teise laisvai judėti neatsidurtų nepalankesnėje padėtyje.
- 57 Konkrečiau kalbant apie skirtingų dviejose skirtingose valstybėse narėse taikomų darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemų sąlygų panašumą, pažymėtina, kad ši panašumą reikia vertinti kiekvienu konkrečiu atveju ir kad dėl nedidelių skirtumų, neturinčių didelės įtakos siekiamų tikslų įgyvendinimui, nereikėtų atsisakyti pagal kitos valstybės narės teisės aktus dirbtą darbą ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus pripažinti lygiavertį toje pačioje valstybėje narėje dirbtam darbui ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus.
- 58 Pažymėtina, jog pagrindinėje byloje neginčijama, kad dviem pagrindinėje byloje nagrinėjamomis darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemomis siekiama tų pačių tikslų, t. y. užtikrinti darbuotojams pereinamąjį laikotarpį iki pensijos ir skatinti bedarbių ar darbuotojų mokinių įdarbinimą, ir kad šių sistemų taikymo sąlygos yra labai panašios, nes Vokietijos sistemoje numatyta galimybė darbo laiką sutrumpinti 50 %, o Austrijos sistemoje – nuo 40 iki 60 %. Taigi 10 % valandinio darbo skirtumas nėra pakankamai didelis, kad neleistų įgyvendinti *AltTZG* siekiamų socialinės politikos tikslų.

59 Atsižvelgiant į visus išdėstytus argumentus, į antrąją klausimą reikia atsakyti, jog Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą vienodo požiūrio principą reikia aiškinti taip, kad siekiant tam tikroje valstybėje narėje pripažinti pagal kitos valstybės narės teisės aktus dirbtą darbo ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus laikotarpį, reikia palyginti šiose dviejose valstybėse galiojančių darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemų taikymo sąlygas ir kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti, ar rasti skirtumai gali kliudyti įgyvendinti teisėtai siekiamus tikslus, įtvirtintus atitinkamuose pirmosios valstybės narės teisės aktuose.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. Pagal 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97, iš dalies pakeistu 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1992/2006, 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą vienodo požiūrio principą draudžiama valstybės narės teisės norma, pagal kurią senatvės pensija pasibaigus darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus laikotarpiui mokama tik tada, kai tokiu režimu asmuo dirbo pagal tos valstybės narės nacionalinės teisės nuostatas.**
- 2. Reglamento Nr. 1408/71, iš dalies pakeisto ir atnaujinto Reglamentu Nr. 118/97, iš dalies pakeistu Reglamentu Nr. 1992/2006, 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą vienodo požiūrio principą reikia aiškinti taip, kad siekiant tam tikroje valstybėje narėje pripažinti pagal kitos valstybės narės teisės aktus dirbtą darbo ne visą darbo dieną dėl priešpensinio amžiaus laikotarpį, reikia palyginti šiose dviejose valstybėse galiojančių darbo ne visą darbo laiką dėl priešpensinio amžiaus sistemų taikymo sąlygas ir kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti, ar rasti skirtumai gali kliudyti įgyvendinti teisėtai siekiamus tikslus, įtvirtintus atitinkamuose pirmosios valstybės narės teisės aktuose.**

Parašai.